

Remiss Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11

Dnr 684-2022

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att lämna yttrande enligt förslag.

Sammanfattning

En statlig utredning har analyserat och tagit fram förslag till att utveckla tolktjänsten. Förslagen innebär att regionernas och andra myndigheters ansvar för tolktjänsten förtydligas. Region Norrbotten ställer sig positiv till utredningens förslag.

Beslutsunderlag

Remissyttrande

Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11

Remissmissiv

Ärendet

Bakgrund

Regeringen beslutade i juli 2020 att uppdra till en särskild utredare att göra en fördjupad analys av förslagen i tolktjänstutredningen från 2011 samt i den efterföljande departementspromemorian om vardagstolkning från 2016. Baserat på analysen ska en handlingsplan för den långsiktiga utvecklingen av tolktjänsten tas fram. I mars 2022 lämnade utredningen sitt betänkande Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11), som nu skickats på remiss.

I dagens tolktjänstsystem har många olika aktörer ansvar för att organisera, tillhandahålla, använda och finansiera tolk beroende på vad det är för tolksituation. Detta ger ett svåröverblickbart system med oklarheter gällande gränssnitt, roller och ansvar. Oklarheter i exempelvis ansvarsfördelning och kostnadsansvar innebär att den enskilde tolkanvändaren får ta ett stort ansvar för att samordna sin egen tolktjänst och att tolkbehoven inte alltid kan tillgodoses.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ska ersätta nuvarande reglering i hälso- och sjukvårdslagen. Med förslaget till ny lag ska regionernas ansvar för vardagstolk-

ning inte längre omfatta tolktjänst i arbetslivet. Det ska också förtydligas att tolkning vid ärenderelaterade besök hos myndigheter, så kallad myndighetstolkning, inte ingår i regionens ansvar.

Vid behov ska regionen ha samordningsansvar att hjälpa döva, hörselskadade och personer med dövblindhet att få andra behov av tolktjänst tillgodosedda genom att samråda med den aktör som bekostar tolkning. Regionen får efter överenskommelse med den aktör som bekostar tolkning tillhandahålla tolktjänst. Regionen ges också möjlighet att tillhandahålla valfrihetssystem för att tillgodose behovet av att utföra tolkning.

Utredningen föreslår att det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Den föreslagna nya lagen innebär att regionernas ansvar delvis förändras och förtydligas. När regionernas ansvar inte innefattar arbetslivstolkning och myndighetstolkning frigörs resurser för vardagstolkning, exempelvis i fritids- och förenings sammanhang. Regionernas samordningsansvar skapar ett nav för tolktjänsten och ger den enskilde tolkanvändaren en väg in för all tolktjänst. Den föreslagna lagen ger också tolkanvändarna ett ökat inflytande över hur tolktjänst för vardagstolkning utformas och genomförs.

Åtgärder som stöder en fortsatt långsiktig utveckling

En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor

Det saknas en samlad, nationell överblick av tolktjänsten och dess utveckling vilket försvårar möjligheten till löpande uppföljning och långsiktig utveckling av tolktjänsten. Utredningen föreslår därför att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inrättas. Funktionen arbete ska ske i samråd med regioner och berörda intresseorganisationer samt andra berörda aktörer. Funktionen ska tillhandahålla information och statistik samt vid behov samordna utvecklingsinsatser. Den nationella funktionen ska också utveckla och sammanställa en plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar samt föreslå hur dessa insatser kan finansieras.

Distanstolkning

Tolkbehoven förändras i takt med den samhällsutveckling som sker, vilket ställer nya krav på tolktjänsten. Distanstolkning har mot bakgrund av den starka digitala utvecklingen i samhället potential att fylla en viktig funktion som ett alternativ och komplement till tolkning på plats. I dag erbjuder Post- och telestyrelsen på frivillig väg inom ramen för Bildtelefoni.net distanstolkning med teckenspråkstolk för obokade och spontana samtal. Utredningen föreslår att obokad distanstolkning med teckenspråkstolk i Bildtelefoni.net ska vara en del av Post- och telestyrelsens uppdrag samt att medel för tjänstens långsiktiga finansiering säkerställs.

I dag erbjuder regionernas tolkcentraler i olika utsträckning tolkning på distans utifrån olika digitala plattformar. En tillgänglig, säker och effektiv distanstolkning med god kvalitet är resurskrävande och tekniskt utmanande för enskilda regioner. Att utveckla en distanstolkningsfunktion som flera regioner kan använda sig av är därför både ändamålsenligt och kostnadseffektivt. Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samråd med berörda aktörer göra en förstudie om hur utvecklingen av en regiongemensam distanstolkningsfunktion kan organiseras, regleras och finansieras.

Ekonomiska konsekvenser

Att det införs en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet bedöms endast få begränsade ekonomiska konsekvenser för regionerna eftersom det i stor utsträckning finns motsvarande krav i dag.

Regionen bedöms få ett mer begränsat ansvar för tolkning i och med att arbetslivstolkning överförs till Arbetsförmedlingen och att ansvaret för myndighetstolkning förtydligas. Det borde i sig också innebära en kostnadsminskning för regionen. Utredningen har gjort bedömningen att regionerna sammanlagt avsätter cirka 50 mnkr för tolktjänst i arbetslivet.

Utredningen lämnar även ett förslag om att regionen ska utgöra navet för all tolktjänst för målgruppen döva, hörselskadade och personer med dövblindhet genom att man alltid ska kunna vända sig till sin tolkcentral för att få hjälp med samordning av sin tolktjänst, dvs. även när det inte rör vardagstolkning. Förslaget innebär ett utökat ansvar för regionen och bedöms innebära ökade kostnader då fler personer kan behövas i det administrativa arbetet. Statsbidraget till regionerna för tolktjänst för vardagstolkning ska från och med år 2024 räknas upp med 41 mnkr, från 74 mnkr till 115 mnkr. Statsbidraget ska tillsvidare fördelas utifrån nuvarande fördelningsmodell som tar sikte på regionernas faktiska kostnader för tolktjänsten.

Jämställdhetsperspektiv

Utredningen har i uppdrag att belysa om det finns omotiverade skillnader mellan män och kvinnor och även analysera möjligheten för tolkanvändare att i möten med myndigheter på ett tryggt sätt kunna berätta om känsliga situationer, till exempel vid våldsutsatthet. Undersökningar om arbetsmarknadsdeltagande för människor med funktionsnedsättning har visat på omotiverade skillnader mellan kvinnor och män. Det data som finns går dock inte att bryta ner på gruppen tolktjänstanvändare varför det finns skäl att vidare analysera detta. Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska kartlägga och analysera skillnader i tillgång och träffsäkerhet i olika arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder riktade till kvinnor och män som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och har nedsatt arbetsförmåga.

Barnrättsperspektiv

Utredningen föreslår en ny bestämmelse i den nya lagen om tolktjänst som säger att barnets bästa ska beaktas särskilt när tolktjänst erbjuds till barn. Förslaget bedöms innebära ett stärkt barnrättsperspektiv i tolktjänsten. Vidare bedöms utredningens förslag om att vardagstolkning inte ska omfatta arbetslivstolkning och tolk vid ärenderelaterade myndighetskontakter få positiva effekter för barn eftersom möjligheterna att tillgodose behov av tolktjänst i situationer på fritiden och i föreningslivet blir större.

För barn och unga i behov av tolk är tolktjänsten många gånger en förutsättning för att kunna tillvarata sina rättigheter och vara delaktiga på lika villkor som andra barn och unga i exempelvis förenings- och kulturliv, lek och andra fritidsaktiviteter. Det saknas i dag ett samlat kunskapsunderlag om barns och ungas behov av tolktjänst. Utredningen föreslår att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten ska göra en fördjupad analys av barns och ungas behov och erfarenheter av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter.

Protokollsutdrag skickas till:

Divisionschef Länsjukvård 2

Hälso- och sjukvårdsdirektör